

สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยของ
นักเรียนบนพื้นที่สูงกลุ่มโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 จังหวัดเชียงราย

The state and problems in Thai language instructional management
of schools in highland area under Chiang Rai Educational Service
Area Office 3

ศรชัย มุ่งไธสง* ยุพิน จันทรเรือง สุทัศน์ คล้ายสุวรรณ ปฏิพันธ์ อุทยานกุล
เบญจวรรณ สุขวัฒน์ วรรณวิรัตน์ ตุงคะเวทย์ สุกัญญา ขลิบเงิน

อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
phaipha@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยโรงเรียนบนพื้นที่สูงกลุ่มโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 จังหวัดเชียงราย และเพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาทักษะการอ่าน การเขียนภาษาไทยของนักเรียนบนพื้นที่สูงกลุ่มโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 จังหวัดเชียงราย

จากการลงพื้นที่สำรวจสภาพการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยโรงเรียนบนพื้นที่สูงกลุ่มโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 จังหวัดเชียงราย จำนวน 33 โรงเรียน โดยวิธีสัมภาษณ์ผู้บริหารและครูผู้สอนภาษาไทยระดับช่วงชั้นที่ 1 (ป.1- ป.3) พบว่า ด้านครูผู้สอนโรงเรียนในพื้นที่ขาดแคลนครูผู้สอนที่จบวิชาเอกภาษาไทย โดยมีเพียงร้อยละ 24.24 เท่านั้นที่จบตรังวิชาเอก โรงเรียนร้อยละ 96.96 ยังคงใช้การสอนตามแนวทางการจัดการเรียนการสอนรูปแบบของกระทรวงศึกษาธิการ และนอกจากนี้ยังประยุกต์ใช้การสอนในรูปแบบอื่น ๆ เพิ่มเติม เช่น แนวทางการจัดการเรียนการสอนรูปแบบบันไดทักษะ 4 ขั้น การสอนในรูปแบบ TPR BBL เป็นต้น ด้านนักเรียนพบว่านักเรียนบนพื้นที่สูงส่วนใหญ่เป็นนักเรียนชาติพันธุ์ ชาติพันธุ์ที่มีจำนวนมากที่สุด ได้แก่ ชาติพันธุ์อาข่า รองลงมาคือชาติพันธุ์ม้ง จีนยูนนาน ไทยใหญ่ ลาหู่ เย้า ตามลำดับ

ด้านทักษะภาษาไทยนักเรียนบนพื้นที่สูงส่วนใหญ่มีปัญหาด้านการเขียนมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 29.24 ปัญหาด้านการอ่านไม่ออกรองลงมาคิดเป็นร้อยละ 28.00

สำหรับข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาทักษะการอ่านการเขียนภาษาไทยของนักเรียนบนพื้นที่สูงกลุ่มโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 จังหวัดเชียงรายมีดังนี้ คือ ควรมีการจัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการให้แก่คณะครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงรายเขต 3 (เน้นเฉพาะโรงเรียนบนพื้นที่สูงจำนวน 33 โรงเรียน) และควรมีการพัฒนาชุดฝึกเสริมทักษะภาษาไทยเพื่อแก้ไขปัญหาการอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ของนักเรียนบนพื้นที่สูงในจังหวัดเชียงราย

คำสำคัญ : การจัดการเรียนการสอนภาษาไทย พื้นที่สูงจังหวัดเชียงราย

Abstract

The objectives of this study were 1) to investigate the state and problems in Thai language instructional management of schools in highland area under Chiang Rai Educational Service Area Office 3; and 2) to suggest model developing student's Thai language reading and writing skills for schools in highland area under Chiang Rai Educational Service Area Office 3.

The interview results with school administrators and teachers in education level 1 (grade 1-3) from 33 schools in highland area under Chiang Rai Educational Service Area Office 3 regarding the state of Thai language instructional management revealed that majority of the schools lacked Thai language teachers. Among these, only 24.24% of the teachers held degree in teaching Thai language. Also, 96.96% of the schools employed instructional management model prescribed by Ministry of Education; however, the schools implemented other teaching models such as the 4-ladder skills pattern developed by Asst. Prof. Siwakarn Patoommasoot, TPR BBL, and Montessori. The majority of schoolchildren were ethnic groups. The main group was Akha and followed by Hmong, Yunnan Chinese, Tai Yai, Lahu, and Mien. The main Thai illiteracy problem was writing skills as 29.24% and reading ability problem as 28%.

Guidelines of development student's Thai language reading and writing skills for schools in highland area under Chiang Rai Educational Service Area Office 3 comprised two activities: first, the workshop training teachers under Chiang Rai Educational Service Area Office 3 (focusing on only 33 schools in highland area), and second, the development of Thai language skills practice package in solution for student's illiteracy in highland schools of Chiang Rai Province.

Keywords : Thai Language Instructional Management,
Chiang Rai Highland Area

บทนำ

จากนโยบายของรัฐบาลไทยที่กำหนดให้ปี 2558 เป็นปีปลอดนักเรียนที่อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้และมอบเป็นนโยบายเร่งด่วนของกระทรวงศึกษาธิการ โดยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งหลายได้ร่วมกันดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรม โดยได้วางมาตรการไว้สามส่วนด้วยกัน ได้แก่ 1) ให้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดมาตรการเร่งรัดคุณภาพการอ่านออกเขียนได้ อ่านคล่องเขียนคล่อง และสื่อสารได้ให้นักเรียนทุกระดับชั้นอ่านออกเขียนได้ 2) ให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทุกเขต ดำเนินการประกาศนโยบายแก่โรงเรียนในสังกัด จัดทำข้อมูลการอ่านเขียนของนักเรียนทุกระดับชั้น สรุปและรายงานต่อสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) และ 3) ในส่วนของสถานศึกษาให้ดำเนินการประกาศนโยบายให้ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องรับทราบและดำเนินการทุกวิธี เพื่อให้ นักเรียนทุกคนอ่านออกเขียนได้ตามมาตรฐานหลักสูตร จัดแผนซ่อมเสริมให้นักเรียนทุกคนที่มีปัญหา โดยให้แล้วเสร็จภายในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2557 รวมถึงการประสานกับผู้ปกครองให้รับทราบปัญหาเพื่อร่วมกับครูดูแลบุตรหลานอย่างใกล้ชิด

จุดเน้นที่จะพัฒนาทักษะการอ่านออกเขียนได้ในด้านนโยบายอย่างหนึ่งคือการพัฒนาหลักสูตรภาษาไทยเพื่อส่งเสริมทักษะและความสามารถของผู้เรียน ซึ่งหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 ได้กล่าวถึงไว้ว่า "ผู้เรียนต้องเรียนรู้และคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ เพื่อการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งการฟัง การดู การพูด การอ่าน และการเขียน การฝึกทักษะและกระบวนการเรียนรู้ภาษาไทยเพื่อให้สามารถมีพื้นฐานการเรียนรู้

ตลอดจนมีนิสัยรักการอ่าน การเขียน และเป็นเครื่องมือของการเรียนรู้วิชาอื่น ๆ" ส่วนการเขียน ผู้เรียนสามารถเขียนสะกดคำตามอักขรวิธี การเขียนสื่อสารรูปแบบต่าง ๆ การเขียนเรียงความ ย่อความ เขียนรายงานจากการศึกษาค้นคว้า เขียนตามจินตนาการ เขียนวิเคราะห์วิจารณ์ และเขียนเชิงสร้างสรรค์ จากกรอบการดำเนินงานเรื่องหลักสูตรฉบับนี้ ทำให้ภาษาไทยกลายเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการที่จะช่วยพัฒนาความคิดก็คือการอ่านและการเขียน ซึ่งเป็นทักษะพื้นฐานของการเรียนรู้ทุกภาษา ในชั้นเรียนหากผู้เรียนมีทักษะการอ่าน การเขียนเป็นอย่างดีแล้วการเรียนรู้วิชาอื่น ๆ จะเกิดผลดี ถ้าผู้เรียนอ่านและเขียนหนังสือไม่แตกฉานคืออ่านและเขียนไม่ได้ อ่านและเขียนไม่คล่องก็จะเรียนอ่อนในทุกวิชาด้วย

อย่างไรก็ตามปัญหาการอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ในวิชาภาษาไทย กลายเป็นปัญหาระดับชาติ เนื่องจากข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) พบว่า มีนักเรียนในระดับประถมศึกษา อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ทั่วประเทศราว 26,000 คน โดยสาเหตุส่วนใหญ่เกิดจากการย้ายถิ่นฐาน เป็นคนชายขอบ กลุ่มชาติพันธุ์ และต่างด้าว จนกลายเป็นปัญหาสำคัญในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้แก่ตัวเด็ก นอกจากนี้ระบบการเรียนการสอนภาษาไทยก็กลายเป็นปัญหาสำคัญที่ปิดกั้นพัฒนาการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียน ครูส่วนใหญ่ใช้วิธีการสอนแบบท่องจำไม่เน้นการคิดวิเคราะห์และการจัดกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนได้ค้นคว้าหาคำตอบด้วยตนเอง การใช้อุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอนมีน้อย หากการศึกษาของไทยมีคุณภาพที่ไม่สามารถแข่งขันกับประเทศอื่นได้ จะทำให้เด็กไทยในอนาคตเสียโอกาสที่จะมีคุณภาพชีวิตที่ดี

ในส่วนของเยาวชนจังหวัดเชียงรายโดยเฉพาะในเขตพื้นที่สูงมีกลุ่มชาติพันธุ์อาศัยอยู่มากมาย และเด็กกลุ่มนี้โดยทั่วไปจะมีผลการเรียนภาษาไทยอยู่ในระดับต่ำ จากการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับชั้นปีที่ 3 ในปีการศึกษา 2556 (ผล NT) พบว่านักเรียนที่อยู่ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ซึ่งมีนักเรียนทั้งหมด 3400 คน มีความสามารถด้านภาษาไทยอยู่ในเกณฑ์ต้องปรับปรุงอยู่ที่ร้อยละ 23.32 อยู่ในระดับพอใช้ร้อยละ 32.71 อยู่ในระดับดี 29.06 อยู่ในระดับดีเยี่ยม 14.91 สาระการเรียนรู้ที่เขตพื้นที่ควรเร่งพัฒนาเนื่องจากคะแนนเฉลี่ยของเขตพื้นที่ต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศ สองอันดับแรก ได้แก่ สาระการอ่าน และสาระการเขียน (อ้างอิงจากรายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินิยมขั้นพื้นฐาน (O-NET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2556 ฉบับที่ 5 - ค่าสถิติระดับเขตพื้นที่แยกตามสาระการเรียนรู้ เชียงรายเขต 3 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน วิชาภาษาไทย)

จากปัญหาข้างต้นผู้วิจัยได้เล็งเห็นความสำคัญของการสำรวจสภาพและปัญหาของการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยของโรงเรียนบนพื้นที่สูงในเขตความรับผิดชอบสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 3 จังหวัดเชียงราย และเพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการเสนอแนะแนวทางการพัฒนาทักษะการอ่านการเขียนภาษาไทยของนักเรียนบนพื้นที่สูงกลุ่มโรงเรียนในเขตความรับผิดชอบสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 3 จังหวัดเชียงราย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสำรวจสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยในโรงเรียนบนพื้นที่สูงกลุ่มโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 จังหวัดเชียงราย
2. เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาทักษะการอ่านการเขียนภาษาไทยของนักเรียนบนพื้นที่สูงกลุ่มโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 จังหวัดเชียงราย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

1. ประชากร ได้แก่ ผู้บริหาร ครูผู้สอนภาษาไทย และนักเรียนโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 จังหวัดเชียงรายจำนวน 33 โรงเรียน
2. กลุ่มเป้าหมายในการเก็บข้อมูล แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่
  - 2.1 กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการสำรวจสภาพการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยในโรงเรียนบนพื้นที่สูงกลุ่มโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 จังหวัดเชียงราย จำนวน 33 โรงเรียน ซึ่งใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วย ผู้บริหาร และครูผู้สอนวิชาภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนละ 2 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 62 คน
  - 2.2 กลุ่มเป้าหมายเพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาทักษะการอ่านการเขียนภาษาไทยของนักเรียนบนพื้นที่สูง ซึ่งใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วย ตัวแทนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ผู้บริหารโรงเรียน และครูสอนภาษาไทยในโรงเรียนที่สนใจเข้าร่วมโครงการจำนวน 5 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น จำนวน 15 คน

เครื่องมือวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้เครื่องมือวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi - structured Interview) เพื่อใช้สำรวจสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยในโรงเรียนบนพื้นที่สูงกลุ่มโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 จังหวัดเชียงราย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และบริบทโรงเรียน เพื่อการออกแบบสัมภาษณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
2. สร้างแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง เพื่อสำรวจสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยในโรงเรียนบนพื้นที่สูงกลุ่มโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 จังหวัดเชียงราย
3. นำแบบสัมภาษณ์ไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขให้มีความถูกต้องเหมาะสมก่อนนำไปสัมภาษณ์
4. ขั้นตอนในการสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้
  - 4.1 ขั้นตอนที่ 1 เตรียมตัวก่อนสัมภาษณ์
    - 4.1.1 ประชุมวางแผนการสัมภาษณ์
    - 4.1.2 กำหนด วัตถุประสงค์และสถานที่
  - 4.2 ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการสัมภาษณ์
    - 4.2.1 กล่าวทักทายและบอกวัตถุประสงค์ในการสัมภาษณ์
    - 4.2.2 ขออนุญาตผู้ถูกสัมภาษณ์บันทึกผลการสัมภาษณ์
    - 4.2.3 ทำการสัมภาษณ์
  - 4.3 ขั้นตอนที่ 3 ปิดการสัมภาษณ์
5. นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลจากผลการสัมภาษณ์ การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอแบบพรรณนาความ
6. นำข้อมูลสภาพปัญหาไปจัดเสวนากลุ่ม (Focus Group) กับผู้บริหารและครูสอนภาษาไทยเพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาทักษะการอ่านการเขียนภาษาไทยของนักเรียนบนพื้นที่สูง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่และค่าร้อยละ ส่วนข้อมูลที่ได้จากการเสวนากลุ่มจะนำเสนอประเด็นที่ได้มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอแบบพรรณนาความ

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยในโรงเรียนบนพื้นที่สูง กลุ่มโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 จังหวัดเชียงราย

1.1 สภาพการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยในโรงเรียน

จากการลงพื้นที่สำรวจสภาพการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยในโรงเรียนบนพื้นที่สูง กลุ่มโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 จังหวัดเชียงราย จำนวน 33 โรงเรียน โดยวิธีสัมภาษณ์ผู้บริหารและครูผู้สอนภาษาไทยระดับช่วงชั้นที่ 1 (ป.1 - ป.3) พบว่า ด้านครูผู้สอนมีครูผู้สอนที่จบตรงสาขาวิชาภาษาไทยเพียงร้อยละ 24.24 ครูผู้สอนสามารถสื่อสารภาษาถิ่นในบริบทของชุมชนนั้น ๆ ได้ร้อยละ 3.03 และโรงเรียนมีครูภูมิปัญญาประจำโรงเรียนร้อยละ 18.18 ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน พบว่าโรงเรียนส่วนใหญ่ร้อยละ 96.96 ยังคงใช้การสอนตามแนวทางการจัดการเรียนการสอนรูปแบบของกระทรวงศึกษาธิการ ใช้การสอนตามแนวทางการจัดการเรียนการสอนรูปแบบบันไดทักษะ 4 ขั้น ของ ผศ.ศิวกานท์ ปทุมสูติในการเสริมทักษะภาษาไทยร้อยละ 33.33 โรงเรียนมีโครงการหรือกิจกรรมเสริมทักษะภาษาไทยในโรงเรียนร้อยละ 18.18 ส่วนการสอนตามแนวทางการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบ TPR BBL และ Montesery พบอย่างละแห่งเท่านั้นคิดเป็นร้อยละ 3.03 ต่อแนวทาง ด้านนักเรียน พบว่านักเรียนบนพื้นที่สูงส่วนใหญ่เป็นนักเรียนชาติพันธุ์ ชาติพันธุ์ที่มีจำนวนมากที่สุด ได้แก่ ชาติพันธุ์อาข่า รองลงมาคือ ชาติพันธุ์ม้ง จินยูนนาน ไทยใหญ่ ลาหู่ เข้า ตามลำดับ จากผลการทดสอบนักเรียนอ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาเขต 3 จังหวัดเชียงราย ปี 2557 พบว่านักเรียนบนพื้นที่สูงส่วนใหญ่มีปัญหาด้านการเขียนไม่ได้มากที่สุดเป็นจำนวนร้อยละ 29.24 ปัญหาการอ่านไม่ออกมีประมาณร้อยละ 28.00 โรงเรียนที่มีปัญหานักเรียนอ่านไม่ได้มากที่สุด ได้แก่ โรงเรียนรัฐราษฎร์วิทยา ร้อยละ 81.80 รองลงมาคือโรงเรียนบ้านมนตรียาวิทยาร้อยละ 78.13

โรงเรียนที่มีปัญหานักเรียนเขียนไม่ได้มากที่สุด ได้แก่ โรงเรียนบ้านมนตรียวิทยาร้อยละ 87.50 รองลงมาคือ โรงเรียนรัฐราษฎร์วิทยา ร้อยละ 77.20 ด้านสื่อและอุปกรณ์ประกอบการสอน พบว่าทุกโรงเรียนใช้หนังสือหลักของกระทรวงศึกษาธิการนอกจากนี้ยังใช้หนังสือเสริมทักษะการเรียนรู้ที่นอกเหนือจากของกระทรวงศึกษาธิการทุกโรงเรียนเช่นกัน

1.2 ปัญหาการสอนภาษาไทยในโรงเรียนบนพื้นที่สูงกลุ่มโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 จังหวัดเชียงราย สรุปได้ดังนี้

1. ครูที่มีวุฒิการศึกษาสาขาวิชาเอกภาษาไทยที่ปฏิบัติการสอนโรงเรียนต่าง ๆ บนพื้นที่สูงมีความขาดแคลนเป็นจำนวนมาก จึงเป็นสาเหตุให้โรงเรียนมอบหมายครูที่จบสาขาวิชาอื่น ๆ เช่น พลศึกษา สังคม วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ เป็นต้น ทำหน้าที่สอนวิชาภาษาไทยทดแทน ส่งผลให้เกิดปัญหาต่อการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยเป็นอย่างมาก เนื่องจากครูผู้สอนไม่สามารถลงลึกในรายละเอียดการสอนภาษาไทยได้ เช่น เรื่องการผันวรรณยุกต์ บางครั้งนักเรียนเกิดความสงสัยว่า คำว่า "น้ำ" ทำไมเสียงและรูปวรรณยุกต์ไม่ตรงกัน ซึ่งครูผู้สอนไม่สามารถอธิบายได้

2. นักเรียนประมาณร้อยละ 90 ของโรงเรียนบนพื้นที่สูงเป็นนักเรียนชาติพันธุ์ และชาติพันธุ์ที่พบมากที่สุดคือ ชาติพันธุ์อู้อ่า รองลงมาคือ ลาหู่ จินยูนนาน ไทยใหญ่ เย้า ฯลฯ ซึ่งนักเรียนชาติพันธุ์เหล่านี้จะใช้ภาษาตามชาติพันธุ์ของตนเองเป็นหลักสำหรับการสื่อสารในชีวิตประจำวัน โดยจะใช้ภาษาไทยเฉพาะในโรงเรียนเท่านั้น

3. ผู้ปกครอง ชุมชน และนักเรียนบนเขตพื้นที่สูงจะให้ความสำคัญกับการเรียนภาษาจีนมากกว่าการเรียนภาษาไทย โดยนักเรียนต้องเข้าเรียนโรงเรียนสอนภาษาจีนที่ตั้งโดยชุมชนอยู่ในชุมชนต่าง ๆ บนเขตพื้นที่สูง ตั้งแต่เวลา 16.00-19.00 น. ดังนั้น เวลา 15.00 น. ผู้ปกครองจะมารอรับบุตรหลานกลับไปเตรียมความพร้อมเพื่อไปเรียนโรงเรียนสอนภาษาจีน ทำให้ช่วงเวลาในการอยู่โรงเรียนของรัฐน้อยลง อีกประการหนึ่ง ความแตกต่างในการลงโทษนักเรียน เช่น นักเรียนไม่ยอมทำการบ้านวิชาภาษาไทยโดยนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ห้ามครูลงโทษนักเรียนด้วยการตีหรือเฆี่ยน แต่สำหรับโรงเรียนสอนภาษาจีนที่ผู้บริหารโรงเรียนได้ตกลงเป็นเงื่อนไขกับผู้ปกครองว่า หากนักเรียนไม่ทำการบ้านหรือมีพฤติกรรมที่ขาดความรับผิดชอบ ทางโรงเรียนสามารถลงโทษโดยการตีหรือเฆี่ยนได้อย่างเต็มที่ ดังนั้นจากมาตรการข้างต้นจึงส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์และความก้าวหน้าในการเรียนวิชาภาษาจีนได้ผลอย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนด้านความขยัน นักเรียนมีความขยันทำการบ้านที่โรงเรียนสอนภาษาจีนมากกว่าโรงเรียนของรัฐ เนื่องจาก

เด็กใช้เวลาเรียนในแต่ละวันมากจึงทำให้เด็กเหนื่อยล้า และเมื่ออยู่ในชั้นเรียนของโรงเรียนรัฐ นักเรียนจึงมักจะง่วงนอนและไม่มีสมาธิในการเรียนภาษาไทยและวิชาอื่น ๆ ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย

4. นักเรียนระดับชั้นปฐมวัย ที่ผ่านการเตรียมความพร้อมตามระบบศูนย์เด็กเล็กของชุมชนหรือหมู่บ้าน เมื่อถูกส่งต่อเข้ามาศึกษาในระบบโรงเรียนกลุ่มเด็กชาติพันธุ์เหล่านี้ จะไม่สามารถสื่อสารกับครูได้ และไม่มีความสุขในการเรียน พัฒนาการด้านการเรียนค่อนข้างช้า ส่วนมากจะสามารถสื่อสารภาษาไทยได้หลังจากจบ ป.1 ไปแล้ว บางโรงเรียนแก้ปัญหาโดยวิธีการจ้างครูภูมิปัญญา (ครูที่เป็นชาติพันธุ์ในพื้นที่) มาช่วยสอนในชั้นเด็กเล็ก และชั้นอนุบาล ซึ่งสามารถช่วยแก้ปัญหาได้ในระดับหนึ่ง

5. การโอนย้ายครูบ่อยเกินไปทำให้เด็กขาดความต่อเนื่องในการเรียนรู้ ครูที่บรรจุใหม่ หากมีคุณสมบัติครบตามเกณฑ์ขอย้ายโยน เมื่อครบกำหนดระยะเวลาจะขอโอนย้ายลงไปอยู่พื้นที่ราบ ทำให้บางโรงเรียนขาดครูผู้สอนที่ต่อเนื่องทั้งในด้านการเรียนการสอนและการพัฒนาโรงเรียน การพัฒนาศักยภาพครูโดยเฉพาะครูใหม่ เมื่อได้รับการพัฒนาอบรมหลักสูตรต่าง ๆ ซึ่งความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมไม่ได้ถ่ายทอดถึงเด็กนักเรียนและไม่ได้ถูกนำมาใช้สำหรับการพัฒนาโรงเรียนอย่างแท้จริง

6. สื่อการเรียนการสอนไม่เหมาะกับบริบทท้องถิ่นและลักษณะของผู้เรียน เนื้อหาในหนังสือเรียนของกระทรวงศึกษาธิการมีความยากเกินไป คำศัพท์บางคำยากแก่การเข้าใจสำหรับเด็กบนพื้นที่สูง ซึ่งแตกต่างกับนักเรียนในตัวเมืองที่ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาหลัก และอยู่ในแหล่งเรียนรู้หรือสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้จากหนังสือของกระทรวงศึกษาธิการ เช่น คำว่า "สีนามิ" เด็กนักเรียนบนพื้นที่สูงได้แต่ท่องจำ สะกดคำได้ แต่ไม่เข้าใจความหมายที่แท้จริงของคำศัพท์ และไม่เกิดการเรียนรู้อันเนื่องมาจากการสร้างสรรค์จินตนาการ (จินตภาพ)

7. ครูผู้สอนภาษาไทยบนพื้นที่สูงขาดเทคนิควิธีการสอนและการสร้างสื่อการเรียนภาษาไทยในช่วงชั้นที่ 1 (ป.1-ป.3)

8. นักเรียนในเขตพื้นที่สูงขาดภาวะทางโภชนาการ ส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้ของนักเรียน

9. การเข้าเรียนของนักเรียน เมื่อถึงช่วงปิดภาคเรียนจะเดินทางกลับภูมิลำเนาของตนเอง และไม่ได้กลับมาศึกษาต่อเมื่อเปิดภาคเรียน หรือบางครั้งหายไปเป็นเวลานาน ๆ จึงย้อนกลับมาทำให้การศึกษาและการเรียนรู้ขาดความต่อเนื่อง ดังนั้นจะปรากฏว่านักเรียน

ระดับชั้นประถมศึกษาบางคนที่มีอายุมากเกินเกณฑ์เข้ามาเรียนร่วมกับนักเรียนปกติตามเกณฑ์

10. นักเรียนที่เริ่มอ่านออกเขียนได้ จะสามารถสะกดได้แต่ไม่เข้าใจความหมายที่แท้จริง เช่น คำว่า แมลง สะกดเป็น แม-ลง

11. นักเรียนได้รับอิทธิพลจากภาษาแม่ (ที่เป็นภาษาชาติพันธุ์ของตนเอง) เห็นได้จากการเรียงคำ หรือการสะกดคำ เช่น "คน" อ่านว่า "คง" และเมื่อนักเรียนออกเสียงผิดจะส่งผลต่อการเขียนของนักเรียนให้เขียนผิดได้เช่นกัน

2. แนวทางการพัฒนาทักษะการอ่านการเขียนภาษาไทยของนักเรียนบนพื้นที่สูง

การแก้ไขปัญหาทักษะการอ่านการเขียนภาษาไทยของนักเรียนบนพื้นที่สูงควรประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ดังนี้

2.1 การค้นหารูปแบบการพัฒนาทักษะการอ่านการเขียนภาษาไทยของนักเรียนบนพื้นที่สูงโดยใช้วิธีสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับผู้บริหารและครูผู้สอนภาษาไทยจำนวน 15 คน ที่เป็นตัวแทนจากโรงเรียนบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงรายเขต 3 โดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงรายเขต 3 เป็นผู้คัดเลือกและเสนอชื่อผู้บริหารและครูเข้าร่วมประชุม ทั้งนี้จัดการประชุมที่ห้องประชุมคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ในวันที่ 21 พฤษภาคม 2558 ผลการศึกษาพบว่าความต้องการของผู้บริหารและคณะครูในโรงเรียนบนพื้นที่สูงมีความต้องการให้มีการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาเทคนิควิธีการสอนและการพัฒนาสื่อนวัตกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับการสอนภาษาไทยในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียน นอกจากนี้ยังต้องการให้มีการจัดทำชุดฝึกเสริมทักษะภาษาไทยที่เหมาะสมกับบริบทของท้องถิ่น ที่จะสามารถนำไปใช้ในการแก้ไขปัญหาการอ่านออกเขียนได้สำหรับนักเรียนโรงเรียนในพื้นที่สูง

2.2 การจัดโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การพัฒนาเทคนิควิธีการสอนสำหรับครูผู้สอนภาษาไทยระดับช่วงชั้นที่ 1 (ป.1-ป.3) โดยมีกระบวนการดำเนินงานตามขั้นตอนดังนี้

2.2.1 นำผลการสำรวจความต้องการของผู้บริหารและคณะครูในโรงเรียนบนพื้นที่สูง จำนวน 33 โรงเรียน ประมวลและจัดทำเป็นหลักสูตรการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การพัฒนาเทคนิควิธีการสอนสำหรับครูผู้สอนภาษาไทยระดับช่วงชั้นที่ 1 (ป.1-ป.3) โรงเรียนบนพื้นที่สูง โดยมีเนื้อหาการฝึกอบรม ดังนี้

- (1) เรื่องน่ารู้สำหรับครูผู้สอนภาษาไทย
- (2) เทคนิคและทักษะการสอนภาษาไทยในระดับประถมศึกษา
- (3) การสอนหลักภาษาไทยให้มีคุณค่าพาสนุก
- (4) เทคนิคการออกแบบการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านออกเขียนได้
- (5) เทคนิคการสอนวรรณคดีไทยเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ทางภาษาและการอ่านออกเขียนได้
- (6) เทคนิคการสอนอ่านออกเสียงร้อยแก้ว ร้อยกรอง
- (7) เทคนิคสร้างสรรค์และพัฒนาสื่อวัตกรรมการสอนภาษาไทย
- (8) เทคนิคการบูรณาการสื่อและนวัตกรรมการสอน เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านออกเขียนได้
- (9) บูรณาการการสอนแบบสัมพันธ์ทักษะ: เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านออกเขียนได้
- (10) เทคนิคการสอนภาษาไทยแนวใหม่: เรียนปนเล่นเป็นการสอน

2.2.2 การจัดฝึกอบรม รูปแบบการฝึกอบรมเป็นการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการแบบเข้ม สำหรับวิทยากรนั้นเป็นผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญด้านเทคนิคการสอนภาษาไทย และการพัฒนาสื่อวัตกรรมการสอนภาษาไทยในระดับช่วงชั้น ที่ 1 (ป.1-ป.3)

2.3 การจัดทำหนังสือชุดฝึกเสริมทักษะภาษาไทยเพื่อแก้ไขปัญหาการอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ของนักเรียนบนพื้นที่สูงในจังหวัดเชียงราย ประกอบด้วย หนังสือเสริมทักษะภาษาไทยสำหรับชั้นปฐมวัย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 มาตรฐานตัวสะกด และ คู่มือครู โดยมีกระบวนการดำเนินงานตามขั้นตอนดังนี้

2.3.1 ลงพื้นที่เพื่อถอดบทเรียนจากรูปแบบการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยที่ประสบความสำเร็จของกลุ่มโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 จังหวัดเชียงราย โดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 3 เสนอชื่อโรงเรียนต้นแบบที่ประสบความสำเร็จด้านการสอนภาษาไทย จำนวน 3 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนบ้านขาหย่างพัฒนาใช้รูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบมอนเตสซอรี โรงเรียนบ้านห้วยผึ้งใช้รูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบ TPR (ตามแนวการสอนแบบทวิภาษา (ภาษาแม่และภาษาไทย) และโรงเรียนบ้านเทอดไทยจัดการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบ BBL

2.3.2 ออกแบบพัฒนาชุดฝึกเสริมทักษะภาษาไทยเพื่อแก้ไขปัญหา การอ่าน ไม่ออกเขียนไม่ได้ของนักเรียนบนพื้นที่สูงในจังหวัดเชียงราย ประกอบด้วย หนังสือเสริม ทักษะภาษาไทยสำหรับชั้นปฐมวัย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 มาตราตัวสะกด และคู่มือครู

2.3.3 วิพากษ์ชุดฝึกเสริมทักษะภาษาไทยฯ โดยผู้ทรงคุณวุฒิและครูผู้สอน ในพื้นที่ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

2.3.4 ทดลองใช้ชุดฝึกเสริมทักษะภาษาไทย ฯ ในโรงเรียนนาร่อง

2.3.5 ประเมินผลการทดลองใช้ชุดฝึกเสริมทักษะภาษาไทยฯ ในโรงเรียนนาร่อง

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยในโรงเรียนบนพื้นที่สูงกลุ่ม โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 จังหวัดเชียงราย จำนวน 33 โรงเรียน โดยวิธีสัมภาษณ์ผู้บริหารและครูผู้สอนภาษาไทยระดับช่วงชั้นที่ 1 (ป.1 - ป.3) พบว่า ด้านครูผู้สอนโรงเรียนในพื้นที่ส่วนใหญ่ขาดแคลนครูผู้สอนที่จบสาขาวิชา เอกภาษาไทย โดยมีเพียงร้อยละ 24.24 เท่านั้นที่จบตรงสาขาวิชาเอก ทั้งนี้เนื่องจาก สภาพภูมิประเทศ วัฒนธรรมและสังคมความเป็นอยู่บนพื้นที่สูงค่อนข้างขาดแคลน ครูผู้สอนที่เป็นคนรุ่นใหม่ไม่มีความเคยชินกับการอยู่อาศัยในบริบทเช่นนี้จึงเป็นสาเหตุหลัก ที่ทำให้ครูบรรจุใหม่ไม่เลือกที่จะบรรจุอัตราตำแหน่งของตนในพื้นที่ขาดแคลน ถึงแม้ การสอบบรรจุเป็นข้าราชการในพื้นที่ได้จริงแต่พอครบกำหนดระยะเวลาก็จะขอโอนย้ายไปยัง พื้นที่ราบซึ่งมีความสะดวกสบายในการดำเนินชีวิตมากกว่า ในประเด็นนี้รัฐควรหาวิธีหรือ มาตรการในการสร้างขวัญและกำลังใจให้ครูผู้สอนในพื้นที่ขาดแคลนมากขึ้น สถานศึกษาเอก ก็ควรจะต้องปลูกฝังค่านิยมในการรับใช้ท้องถิ่น รักท้องถิ่นให้กับนักศึกษาวิชาวิชาชีพครู

ผลการนำเสนอแนวทางการพัฒนาทักษะการอ่านการเขียนภาษาไทยของนักเรียน บนพื้นที่สูงกลุ่มโรงเรียนในเขตความรับผิดชอบสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 3 จังหวัดเชียงราย โดยวิธีสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับผู้บริหารและครูผู้สอนภาษาไทย จำนวน 15 คน มีความเห็นว่าแนวทางการพัฒนาดังกล่าวมีความเหมาะสม ถือเป็น กระบวนการทำงานที่เริ่มจากปัญหาของท้องถิ่นเป็นพื้นฐาน อีกทั้งเป็นการบูรณาการ การแก้ปัญหาทั้งในส่วนของครูและสื่อการสอน ซึ่งแนวคิดที่ได้สอดคล้องกับข้อเสนอแนะ ของ พันธณีย์ วิทโคโต (2538 : 9) ที่ได้เสนอแนะให้ผู้บริหารและหน่วยงานรับผิดชอบ

ถึงแนวทางการแก้ปัญหาการเรียนการสอนภาษาไทยว่าควรให้มีการจัดฝึกอบรมครูให้มีความชำนาญเกี่ยวกับเทคนิคการสอน การผลิตและการใช้สื่อ จัดสรรงบประมาณการผลิตสื่อต้นแบบเผยแพร่หรือแจกจ่ายให้โรงเรียนต่อไป

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพิจารณาเห็นว่ายังมีประเด็นสำคัญอื่นๆ ที่จำเป็นต้องศึกษาเพิ่มเติมดังนี้

1. นำข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาทักษะการอ่านการเขียนภาษาไทยไปทดลองใช้กับนักเรียนบนพื้นที่สูง กลุ่มโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 จังหวัดเชียงราย พร้อมกับศึกษาการประเมินผลโครงการพัฒนาทักษะการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 (ป.1 - ป.3) โรงเรียนบนพื้นที่สูงกลุ่มโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 จังหวัดเชียงราย

2. วิจัยศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการศึกษาเปรียบเทียบภาษาชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงกับภาษาไทย เพื่อให้ครูสามารถเข้าใจปัญหาการใช้ภาษาไทยของนักเรียนบนพื้นที่สูงมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ. (2532). **การประกันคุณภาพสถานศึกษา เอกสารประกันคุณภาพการศึกษา**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- _____. (2545). **หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- กองพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน. (2543). **แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การศึกษานอกระบบผู้เรียนสำคัญที่สุด**. กรุงเทพฯ : ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. (2536). **ปฏิรูปการเรียนรู้เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- พันธณีย์ วิหคโต. (2538). **การจัดการเรียนการสอนภาษาไทย ปัญหาและแนวทางแก้ไข**. หนังสือชุดความรู้ภาษาไทย การเรียนการสอนภาษาไทย ปัญหาและแนวทางแก้ไข. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- ศิวกานต์ ปทุมสูตร. (2555). **เด็กอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้แก้ย่ายนิตเดียว**. กรุงเทพฯ : เรียนรู้ทุ่งสักอาศรม.

- ศรียรัตน์ เจิงกลิ่นจันทร์. (2542). การอ่านและการสร้างนิสัยรักการอ่าน. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สุจิต เพียรชอบ และสายใจ อินทร์พรชัย. (2538). วิธีสอนภาษาไทยสำหรับมัธยมศึกษา. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สำนักงานพื้นที่เขตการศึกษาเชียงราย เขต 3. (2556). รายงานผลการทดสอบทางการศึกษา ระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2556 ฉบับที่ 5 - ค่าสถิติระดับเขตพื้นที่แยกตามสาระการเรียนรู้ เขตเชียงราย เขต 3 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน วิชาภาษาไทย. เชียงราย.